

kobyly. Divná hra osudu. Ostatně těm kostem i té kobyle už to bylo jedno... Po zakopání dal nám zvěrolékař cedulku, se kterou máme jít na zemskou úpravu pro odměnu. Tak jsem tam šel hned příštího dne. Pokladník, velice slušný člověk mi povídá: platíme od toho vždy 5 rublů, budete s tím spokojeni? S radostí jsem přitakal, v tom však se přišel podívat sekretář, takový poskok toho statkáře - předsedy a hned se vmísil do jednání. Upozorňoval pokladníka, že jsme zajatci, kteří utekli ze svého pracoviště a že nám nepatří tolik, jako jiným lidem. Pokladník se bránil, práce je práce, je taková a taková taxa, po ostatním mu nic není. Tak si sekretář povolal na pomoc předsedu a ten striktně přikázal, aby nám vyplatil 1 rubl. Přirozeně mne to náramně dohrálo. Pokladník vystavil doklad, já jej podepsal a pak mi před předsedou vyplatil ten rubl. Nevzal jsem jej, sáhl jsem do kapsy, vytáhl jetšě jeden rubl a požádal pokladníka, aby oba ruble připsal ve prospěch obětí únorové revoluce - to se konaly stále ještě sbírky. A odešel jsem. Víím, že to bylo jen gesto, ale mně se ulevilo. I Nedělka moje počínání schválil. - Druhá práce byla skoro podobná, ovšem nesmím přirovnávat člověka ke zvířeti. Zemřela nějaká bába a bylo potřebí nosičů, tak nám to strážník dohodil. Nesli jsme rakev z domu do cirkve a nese se otevřená, víko se nese v čele průvodu. Můžná, že moje bohatýrská postava /Svatopluk Čech by řekl; postat' hrdě vzpjatá/způsobila, že vybrali právě mne k nešení víka. Ono to není jen tak lehké. Držte víko ve vzpažených rukách, za chvíli se vám začnou ruce třást. Zkusil jsem tedy dát si víko přímo nad hlavu. To by šlo, ale zas jsem neviděl na cestu a klopýtal od jedné strany ke druhé. Tak jsem, byl rád, když po obřadech v cirkvi rakev zaklopili a pak jsem již s ostatními ji nesl na hřbitov. Rakev se nese v rukách, ne na ramenou. A víte proč? Každých 10 kroků někdo z truchlících pozůstalých nebo z kolemjdoucích popojde k popovi, vtiskne mu do dlaně šesták, pop se obrátí čelem k rakvi, rakev se postaví na zem a pop prozpěvuje "Gospodi, blagoslovi". Není tedy divu, že se cesta značně protáhne. - Za tuto poslední službu jsme dostali po půl rublu a k tomu ještě oběd - nebyl sice valný, ale byla to změna. Dlouho bojoval zať, má-li či nemá-li, ale přece se vzmožil k tomu, že nám každému nalil skleničku samohonky. Bylo to přímo vidět jak byl rád, když jsme samohonku s díkem odmítli.

Pak nám strážník poradil, že teď není žádné práce, ale kdybychom prý uměli nějaké řemeslo. to by bylo něco jiného. A tak ano! Ať rozhlásí, že jsme dobří tesaři. To bylo v sobotu. A hned v neděli dopoledne už tu byl jeden zákazník. Bůhužel dobrý tesař Nedělka neuměl rusky, já zase rusky mluvil, ale žádný tesař jsem nebyl. Ale co, nějak to dopadne. Tak jsem s tímpanem šel, kam mne zval. Byl to zvěrolékař, pocházel z Krásného, manželku měl také odtud, rodina bydlila také v Krásném, on však byl přidělen službou do gubernského města Orel. Tak se mne vyptával nejdříve, byl-li jsem jenom dělníkem, či mistrem. Hrdě jsem prohlásil, že už dva roky jsem byl samostatným mistrem. To ho zřejmě potěšilo. Zavedl mne do zahrady, ukázal na místo vedle zdi a že by tam potřeboval kůlnu asi tak a tak velikou, boky z prken a střechu také z prken bavzajem se překrývajících.

Všechno jsem mu slíbil. Ráno přijdu se svým pomocníkem a hned se dáme do práce. Ale teď padla záludná otázka: kolik prken bude poteřbí. Jo, to čert ví, ale já jistě ne. Povídám mu, to, je těžko říct, každé prkno je jinak veliké. Ale on se nedal - prý koupí prkna šestiaršínová a tolik a tolik veršků široká - povídám, já se v těch vašich mírách ještě dobře nevyznám, ale proměřím. Roztáhl jsem ruce, jako bych chtěl vastoupit na nebesa, rozpažil jsem, jakoby bych chtěl husy chytat, přemýšlím, co jen mu říst. Povídám konečně, kupte zatím asi dvě fůry, pak dokoupíte ostatní. Nu jo, povídá on, ale když každý týden stoupají ceny. Tak dobrá, já na to, zas jsem roztáhl ty ruce a zas přemýšlel a pak řekl: Bylo by potřebí 274 prkna, kupte projistotu 300. Koupil tedy 300 a pak nám ještě asi 300 chyběly. Tomu už se ani tak nedivil, protože to už věděl, že jsem učitel. Jeho paní byla totiž na návštěvě u náčelníka milice a při řeči prohodila, že u nich dělá kůlnu tesařský mistr, ten zajatec s brejlemi. Načež ji náčelník poučil o skutečnosti. Nu, to nevaří, asi 10 dní to trvalo, co jsem dělal mistra. Nedělka mne poučil, jak se bere sekera po tesařsku do ruky, já mu tedy pomáhal a když přišel zvěrolékař se na nás někdy podívat, tak jsem buď něco vyměřoval nebo jsme Nedělkou přeřezávali prkna a spílou jsem se naučil zaházet ve Vojnilech. Dostávali jsme denně 5 rublů a stravu. Zdálo by se to mnoho, ale tenkrát po revoluci rubl náramně rychle klesal - ale pro nás to přece znamenalo hodně. Kůlnu jsme zhotovili dokonale a hned jsme dostali jiný úkol: postavit od ulice u zahrady parádní plot v něm bránku, která by byla zamaskována tak, aby ji ani nebylo vidět. Také tu to práci jsme provedli na jedničku a lidé z celého městečka obdivovali náš výrobek. Třetí práce byla nádennická - v koutě v zahradě ležela spousta pařezů, už tam byly naskládány hezkou řádkulet a nikdo si zřejmě do nich netroufal, tak, jestli prý bychom to nerzštípali. Já jsem do toho mnoho chuti neměl, cítil jsem v tom dřinu, ale Nedělka byl pro, tak jsme to přijali. To jsem opravdu neviděl, žádná dřina a jak nám to ubývalo! Nedělka byl zkrátka machr! Doma si kupoval vědycky kus vyklučného lesa pro pařezy, tak to uměl. Šlo to jak po másle. Tuhle ten spoj přeříznem, tuhle nasadíme klín, tuhle do toho ťuknem sekerou a tak to šlo jedna radost.

Když jsme byli u zvěrolékaře hotovi, byla již práce na polích a lukách. Sekli jsme trávu i jetelinu, ve městě i na vesnici. Jak to bylo dobré, že jsem se naučil kosit. Plat byl různý, strava také různá, ale protože v Rusku se nevaří ani kapusta, ani mrkev či květák, tak to šlo. Pak jsme také dělali u zvěrolékaře na poli a tu nám podal návrh: ať prý u něho zůstaneme na stálo, že nám dá celodenní stravu, na zimu oblek a boty a 25 rublů měsíčně. Tuto nabídku jsme přijali a nastěhovali se k zvěrolékařovi a bydleli, dokud bylo teplo pod kolnou - spávali jsme ve starém kočáře na čerstvém vzduchu. Práce byla různá, na poli, jednou jsme předělávali byt, odstranili dřevěné stěny, jimiž byl byt rozdělen na menší světnice, postavili je jinak, aby bylo o jednu místnost víc a polepili stěny papírovými tapetami. To šlo trochu špatně. Nalepená tapeta se totiž napřed přilepí člověkoví na břicho, pak, na prsa a jinam, kam jen je to možné, jenom na stěnu ne. Pak jsme pochopili, jak

se to asi má dělat a ,nu zkrátka,polepili jsme to.

Jednou mi povídá paní,že v neděli přijede jakýsi její příbuzný, že jej povezu na jakýsi velkostatek k nějaké - světe div se!-kněžně.To jsem se ráno vytakoval.Přišel mladý člověk,velice sympatický a jeli jsme. Byl to inženýr a byl zaměstnán při těžbě rašeliny pro vojenské účely.Dal se se mnou do řeči,přišli jsme na různé otázky a on se nestačil divit mým vědomostem z oboru ruské literatury a malířství.To u nás patřilo jaksi k celkovému vzdělání,ale on,který nikdy neslyšel o Čechách,se tomu náramně divil.Byl jsem zvědav na tu"knagyňu" - ale byl jsem zklamán.Taková nevzhledná babka,jakoby utekla z Gogolových Mrtvých duší - učiněná "Korobočka" - s duševním obzorem hluboko pod niveau.Inženýr se jí zmínil o mně jako o inteligentním člověku,tak mne pozvala na čaj.V jejím dvoře panoval ještě feu dální řád.Lidé byli - půl roku po revoluci - jako otroci,robotovali zdarma chodili otrhaní i vneděli - to jsem pochopil,jaká jsou ta místa,jímž se v Rusku říkalo "hluché zákoutí".Také tam byli dva zajatci,Maďaři,také otroci těm jsem poradil,ať utekou,že je nemá nikdo právo takhle vykořisťovat.Nemohl jsem dlouho pochopit,že je možno takhle žít ještě v r.1917.

Když jsme byli hotovi s prací na polích,nebylo potřebí nás obou a poněvadž Nedělka byl hodně šikovnější pro všechny práce,zžádal zvěrolékař mne a dohodil mne svému příbuznému starému bývalému kupci,který mne vzal za stejných podmínek.Skoro jsem si polepšil,stařík byl dobrák,třebaže po celý den jen brblal a klel.Ale to už byl jasný zvyk a na to se snadno zvyklo.Byl jsem u něho domovníkem,ošetřovatelem koně,zkrátka dělal jsem všechno,co bylo potřeba.Tenkrát ovšem jsem už dovedl každou práci a nebál jsem se ničeho.Ráno,když jsem vstal,nakrmil jsem koně a řádně vyhřebelcoval - měli jsme pomenšího zavalitého pěkného koníka a měl jsem radost,když se jen jen leskl.Pak jsem jej zapřáhl do lejty a jel pro vodu.V celém městěčku byly 4 obecní studny a k těm se ráno sjížděli všichni pro vodu.Přijeli později,museli čekat.Nabíralo se čerpáky jako jsou umnás na hnojívku.Dojel jsem domů a čekali jsme s kuchařkou,až panstvo vstane.To bývalo mezi devátou a desátou hodinou.Pak panstvo posnídalo a po něm jsme snídali my s kuchařkou.Býval to čaj,ale také boršč od věerejška nebo opražené brambory s vařenými bílky,když totiž bářina něco pekla a poteřbovala jen žloutky. Pak jsem vyšel na dvůr,kam za chvíli přišel také šéf a teď se přemýšlelo,co by se tak mělo dělat.Měl všechno zařízení stolářské,klempířské,seďlářské a tak se vždy našlo,něco,co potřebovalo opravu.Obyčejně pracoval on a já jsem jen podržoval a očumoval.A když jsme byli hotovi,starý si se zado- stiučiněním pochvaloval "Nu vidíš,kakie mys toboju mastěri" Pak byl oběd - bylo to divné jídlo,ale zvykl jsem si:napřed byl boršč s vepřovým masem,potom bramboračka s hovězím masem.K obojímu samozřejmě chléb.Večer totéž.V neděli či ve svátek byl kromě těchto dvou polévek ještě přídavek:nakonec přišla ještě mléčná polévka.Domníval jsem se tehdy,že už po celý život nebudu jíst polévku,že se jí tu najím až do konce života,ale chutná mi teď

také i když ji mám jen jednou denně. Odpoledne jsme zase se staříkem hledali práci. V sobotu jsem vždy nanosil vody do koupelny /báň/ a to jsme se důkladně vypařili a umyli. - Také jsme ještě dělali na poli. V Krásném bylo takové zvláštní zařízení, řekl bych taková komuna: veškeré pozemky patřily městu. Soukromý člověk neměl ani půdu - snad jen stavební místo, to ovšem nevím. Veškerá plocha byla rozdělena na čtyři díly, na jednom se sely ozimy, na druhém jařiny, na třetím pícniny a čtvrté se úhorovalo. Každá ta čtvrtka byla rozdělena na dlouhé úzké pásy ať se říkalo naděl nebo duša. A teď: kolik bylo v rodině mužských členů, tolik těch nadělů v každé čtvrti obec za mírný poplatek přidělila. Ženští členové nedostávali nic, nevím, zda se domnívali, že ženy duši nemají nebo proč já nevím. Tuze spravedlivé: byl vdovec se 6 syny, dostal 7 nadělů, byla vdova se šesti dcerami nedostala nic...

Náš starý býval kdysi obchodníkem /ten uměl asi šidit lidi, o je! / a měl velké ložné prostory. Tak byl u něho sklad potřebitelů či jak se u nás říkalo konsumů. Do skladu se vozilo zboží z nádraží po vagoněch a odtud se vydávalo vesnickým prodejnám /lavkám/. To byl tůň, když přivezli vagon mouky či ovsu nebo cukru. Vážilo se na takovém monstře, byly to v podstatě miskové váhy obyčejné, jaké již u nás vymizely kromě lékáren, jenomže místo misek to byly celé podlahy z fošen, které visely na silném lešení. Nevýhodou bylo, že se zboží muselo vyvažovat plnou vahou závaží. Na př. na jednu tu podlahu se naložilo 5 pytlů cukru po 5 pudech, na druhou podlahu se muselo dát 25 pudů závaží. Náš starý měl svoji metodu: navážit co nejmíň při velkých dávkách a zase navážit kupcům co nejvíce, aby zbyl nějaký vývažek. Po přejímce na druhý den byly zkoušky: není ta nová mouka lepší než naše, co říkáš? Když jsme se nešhodli, upekla báriňa koláče z každé mouky zvlášť a byla-li nová lepší, davaj! večer jsem naši vysypal do skladu a lepší vzal domů. Stejně to bylo s ovsem, na to jsem už pamatoval sám, abych měl pro koně co nejlepší obrok. Koncem každého měsíce jsme dělali soukromou "inventuru", jenomže obráceně. Napřed jsme vypočítali podle dokladů, co má ve skladě být a pak jsme prověřovali, co tam skutečně je. Vždycky jsme měli vývažek. A teď - máme mít na př. 13 pudů 25 funtů cukru a máme 14 pudů 15 funtů, tož davaj! 30 funtů do sklepa, aby nám to souhlasilo. A stejně tak se dělalo s moukou, ovsem a vším jiným. Ale ke mně byl stařík uznalý, ničeho nešetřil, tak já jsem rád dělal tyto "inventury", třebaže jsem se při nich dosti nadřel. A ještě něco: tenkrát již byla velká bída o cukr. V městečku měli obchod v rukách židé a ti se možřejmě věděli, že u nás je cukru dost. Několikrát mi nadbíhali a chtěli, abych jim prodal něco cukru, však to starý nepozná. Být to ve Vojnilech, ani chvíli bych se nerozmýšlel, ale tu jsem byl, tvrdý jako dub - inu správnost za správnost.

Jednou měli staří návštěvu, nějaká báriňa s dcerou a musel jsem je odvézt na nádraží Gusinoje, vzdálené asi 13 verst. A starý to chtěl slavnostně, ne s jedním ale se třemi koňmi. Ty dva jsme vypůjčili, našeho dali doprostřed, do rukou jsem dostal 6 opratí a hajda, jede se. Pamatuji se jenom na

to, že jsem zatáhl vždy za tu nepravou, ale poněvadž koně jsou tvorové chytří, tak to dopadlo dobře. Nejhorší zkouška na mne čekala při přejezdu přes Dněpr na prámu. Když jsme dojeli k přístavu, stály na pramici dvě fary se se nem a mezi nimi úzká mezera jen tak pro ten můj kočár. Nu risknul jsem to, nechal jsem koním plnou vůli a oni trefili právě tam, kam bylo potřeba. To jsem si ale oddechl, když jsme obě dámy vyklopil před nádražím a jel zpět. Po cestě jsem se teprve učil ovládat trojku a trochu jsem se to i naučil - to jsem však už nikdy nepotřeboval.

Před nějakým časem, ještě od zvěrolékaře, jsem opakoval přihlášku do armády, to bylo totiž po vítězném boji u Zborova. Zás nic. Zkusil jsem to ještě jednou expres, rekomando a ejhle! koncem října byl jsem najednou volán a na vojenské velitelství, že jsem povolán do československé armády a mám se dostavit do Žitomíra. Tak že mi dají s sebou průvodce a 30. října že se odraží z Krásného. To jsem měl radost! Sdílel jsem to starému, který ale žádnou radost neměl. Vynadal mi, že ho opustím a že co je mně po vojně, beztak už vojsko z fronty uteklo, co tam tedy chci vlastně dělat. Ale pak se s tím smířil, dal mně na cestu 25 rublů, pecen chleba, kus slaniny a pytlík cukru - s vděčností vzpomínám na staříka, ovšem nevím, jak propul bouřlivými následujícími roky. Nedělka se také se mnou nerad loučil, říkal, kdyb nebyl tak starý, že by hned jel s sebou a dal mi na cestu 20 rublů. A tak zásoben vším potřebným vydal jsem se pod ochranou jednoho vojáka rodem Kijevlanina, který měl ohromnou radost, že jede do svého rodného města a který si pevně umíňoval, že jej z Kijeva již nikdo nevytáhne. Do Gusinoje jsme šli pěšky, žádná trojka. ale došli jsme v pořádku. I do vlaku jsme sedostali celkem pohodlně. Hůř bylo, když jsme museli přestupovat v Graše Orše. Stanice natříkaná, vlaky přeplněné, nálada zápalčivá, byly právě dny říjnové revoluce - ze Smolenska bylo slyšet kanonádu, buržují z Leningradu i z Moskvy prchali na západ, zmatek nad zmatek. Konečně jsme se dostali do valku jedoucího na Mōgilev, Gomel, Bah Bachmač, Kijev, tedy trať, po které jsem již jel. Cestování bylo velmi obtížné a bylo moc dobré, že jsem měl vojáka-průvodce. Po cestě jsme viděli různé výjevy: v Bachmači hořel líhovar, při čemž uhořelo spousta opilých lidí, kteří napřed líhovar vydrancovali a pak z neopatrnosti zapálili. Když jsme dojeli do Kijeva, vzal mne průvodce do své rodiny na nocleh a pak se mnou vyjednával, nedejel-li bych už do Žitomíra sám, že mi dá doklady s sebou. Nu, proč ne na ten kousek cesty již nikoho nepotřebuji. A tak jsme se rozešli - to bylo 5. listopadu a den na to jsem přes stará známá místa Kazatín a Berdičev dorazil do Žitomíra, čímž jsem ukončil zajateckou éru.

III. S bílo-červenou stužkou.

Do Žitomíru jsem přijel v pořádku, jel jsem nákladním vlakem a to na plošinu vedle nějakého děla. Kam je posílali, nevím, protože tehdy již fronta neexistovala - totiž s obou stran byla vojska, ale nebojovalo se, nastalo t.zv. bratanie! Ruští vojáci docházeli do rakouských a německých zákopů ne snad, aby zjišťovali nějaká vojenská tajemství, nýbrž aby za chléb kterého měli na ruské straně ještě poměrně dost a na nepřátelské málo aby tedy za tento chléb a masové konzervy vyměňovali si kořalku, které zase bylo u nepřátel dost a která také byla záměrně na frontu posílána ve větším množství. Za to Rakušané a Němci si všímali na ruské straně hlavně opevnění a různých vojenských tajností. Disciplína na frontě hluboko poklesla, nenávidění / a většinou právem nenávidění / oficiři byli buď pobiti nebo sami utekli. A stále se jen čekalo na uzavření separátního míru s Ruskem. Vyšší vojenská velitelstva rakousko-německá dobře znala poměry v Rusku i na frontě a vyčkávala, až věc ještě více uzraje. A v té době jsem přijel do Žitomíru. Samozřejmě jsem z těch poměrů neměl žádnou radost a toužil někam jinam. V přijímací kanceláři na Moskevské mne zařadili do 2. roty. Přišel jsem tam a rotný písař měl ze mne ohromnou radost. To je dobré, že jsi kantor, potřebují do kanceláře pomocnou sílu aspoň na linkování, linkovaný papír není vůbec k dostání. - To se mi tuze líbilo. Psát nebo linkovat papír jsem mohl i leckde jinde, na to jsem do armády přece nepřišel. Tak povídám, to nepůjde, já se hlásím do transportu do Francie. Tehdy se totiž formoval v Žitomíru druhý transport pro Francii. Tak to, mne zatím od kanceláře vysvobodilo. Musel jsem však k podrobné lékařské prohlídce a ta byla až asi za 4 dny. A u té jsem propadl. Povídá mi náš zdravotník, byl to medik snad ze třetího ročníku, musíš pochopit, že do Francie posíláme jen mustrvojáky. Tož to mne dožralo. Co pak jsem nějaká padavka či invalida? - Ale to ne, konejšil mne medik ale, podívej se, nosíš brejle, to znamená, že jsi krátkozraký, tak to již není ani řeči o tom, že bys byl mustrvojákem. S těžkým srdcem jsem byl nucen uznat, že tato pravda a vzdát se naděje, že vyvážnu z toho ruského chaosu. Když však potom odjížděl transport a byli v něm také tři brejlatí, šel jsem medicovi vynadat. Ale když jsme potom se dovídali, jaké círáty s nimi dělali v Archangelsku, byl jsem nakonec rád, že jsem zůstal. K mé veliké radosti zatím rotný písař sehnal již nějakého toho linkovače a já měl od toho pokoj. Chodil jsem s rotou na cvičení a dostával měsíčně asi 1.25 ruble vojenského žoldu.

Tehdy bylo československé vojsko soustředěno ve dvou divisích, každá divise 4 polní pluky a 1 záložní doplňovací, kterým procházely přírůstky a odcházely k polním plukům jako pochodové roty. U 1. divise to byl 1. pluk M. J. Husí, 2. pluk Jiřího z Poděbrad, 3. pluk Jan Žižky a 4. pluk Prokopa Holého. Prot se také říkalo I. husitská střelecká divise. K ní patřil 1. záložní pluk v Žitomíru. Druhá divise nebyla ještě úplná a byla rozložena na východ

od Kijeva a byly to tyto ještě neplné pluky: 5. pluk pražský T.G.M., 6. pluk H Hanácký, 7. pluk slezský a 8. pluk tatranský. K tomu ještě 2. záložní pluk. Byl jsem rád, že jsem byl zařazen k 1. divisi, byly to pluky s dobrou dojouvou a tradicí, vyzkoušené hlavně v létě v boji u Zborova. Tenkrát, když jsem přišel do Žitomíra, bylo zastaveno odeílání pochodových částí a záložní pluk nadměrně vzrůstal. Byli jsme umístěni v Moskevské ulici ve starých kasárnách a to náš 1. prapor, ostatní prapory byly v nové Turmě /věznicí/, kterou starý režim sice vystavěl, ale již nikoho do ní nezavřel.

Žitomír je pěkné provinční město v úrodném kraji, měli dokonce i elektrickou tramvaj, což i některým gubernským městům chybělo. Bylo tam velké kino, divadlo, lázně vanové i parní, pěkné obchody, které však pro nás při našich malých příjmech neměly žádný význam. Blízko města byla česká vesnice kam jsme docházeli na táčky. Dobře se nám tam žilo a když si tak člověk prohnal pořádně na cvičení tělo, chutnala strava, třeba byla vojensko ruský jednotvárná. Ráno čaj, v poledne polévka a kaše, večer čaj. K tomu stejná jako v zajetí dávka chleba, jenom že náramně často chléb nebyl a místo něho jsme dostávali vojenské suchary - to byly krajíce černého chleba usušené po případě trochu i připálené v chlebové peci. Není takových zubů, aby mohly tyto suchary pokousat. Proto jsme je namáčelo do polévky nebo do čaje, ale bylo to náramně nespore. Polévka byla často ze sušené zeleniny, ze které byly nadělány nerozkousatelné nudle - tomu se říkalo ve vojenské hantýrce dratjin drnisy a patřilo to k nejvíce nenáviděnému jídlu. Kaše bývala jen výjimečně prosná, většinou pohanková t. zv. starý režim. Jednou se stalo, že nějaký statkář nabídl našemu intendantstvu obilí ke koupě za mimořádně levnou cenu - ale bylo nutno si pro ně dojet, mužáci totiž statkáře vyhnali a obilí mu zabavili. Jindy by se naše načalstvo k něčemu takovému nepropůjčilo, ale bylo potřeba pro mužstvo mouky, tak se nedalo nic dělat. Můku přivezli, muselo se však o ni bojovat, mužáci měli dokonce kulomet a zastřelili nám koně. Byl to kůň mladý, dobře krmený, tož kuchaři z něho udělali guláš k večeři. Našli se také takoví fajnoví, kteří nechtěli koňské maso, ale nám náramně chuťnalo a tuze jsme litovali, když na druhý den k stejnému jídlu se přihrnuly i ty fajnovky a už nebyla taková porce.

Mezi dobrovolníky jsem našel několik známých, mezi nimi Frantu Fogla ze Slavětína, takto v civilu to byl velký sedlák a ještě větší ochla- sta. Obr vzrůstem udivoval žitomírské občany, když za největších mrazů v rozepaté, bluze štípal dříví pro pekárnu hromovými údery. Tomu tuze chyběl alkohol, tak si kupoval hoffmanské kapky a dával si je do čaje. Přece nebudu pít samou vodu, no ne? - Výcvik mi nedal mnoho práce, pomáhala praxe z rakouské armády a sokola. Bylo jen potřeba překousnout některé ty zvláštnosti ruského velení - my jsme totiž měli ještě pořád ruské komando. Vše bylo dobré, jenom jsem s počátku pletl "v levo zatočit, v pravo zatočit". Když my řekneme "v levo zatočit", zní ruský povel "Pravoje plečo vpered /vyslov v pirjod/.

Slyšel-li však člověk povel pravoje atd, už se mimovolně točil do prava, z čehož vznikala náramně pěkná motanice. Ovšem, brzy jsme si na to zvykli a pak se zas divili novým nováčkům, jak to dovedou poplést. Někdy v prosinci byl vyhlášen t.zv. třetí universál, to jest prohlášení o samostatné Ukrajině, která se odtrhla od sovětského Ruska, které tenkrát vyslalo armádu proti nim. Byly to náramně oslavy, při nichž jsme také musali fungovat. Jednou jsem byl také zařazen do čestné roty. Stáli jsme u tribuny, nepřetržitě se hrnuly davy lidu, zněl zpěv: Šče nevmerla Ukrajina a jiné, volání Chaj žive samostijna Ukrajina. Při tom z každé takové tlupy vystoupil nějaký pomatenec na tribunu, my museli dát pušky do pozoru a hrála se Marseilleisa. Ta se hrála tak přibližně pětkrát za hodinu, to už jsi ani pušku necítil.

A v té době sovětský velitel Můravjev střílel z děl na Kijev a konečně jej také dobyl a kratší dobu i ovládal. Sověty vyjednávaly v Brestu litvském o mír s Rakouskem a Německem, což jsme sledovali s obavou, protože my jsme mohli dosáhnouti svého cíle to jest samostatnosti našeho státu jen v tom případě, bude-li Rakousko a Německo poraženo. A tato porážka se ruskou neúčastí v boji oddalovala, teřbaže jsme všichni pevně věřili, že k ní musí dojíti. A vůbev, tehdejší politické události v Rusku byly pro nás těžko pochopitelné, teřbas jsem se snažil je poctivě pochopit. Již v Krásném jsem si kupoval denně Izvěstija a prokousával jsem se nekonečnými řečmi, kde se dogmaticky hádali o nějaké slovíčko sociální revolucionáři, menševíci a bolševíci - to když začali mluvit Goc, Dan nebo Ceretelli, neměla taková řeč konce a člověk nevěděl o čem vlastně a proč se tak hádají. A mluvil-li Trockij, to teprve byla motanina. Člověk nevěděl, s kým má vlastně sympatisovat. Menševíci odpuzovali svou dogmaticností, ačkoliv jejich plus byl Plechanov, rozvážný a roumný vůdce, který byl pro nás sociální demokraty rakouské nejspíš přijatelný, protože jsme jej také z jeho spisů a práce již v Rakousku znali. Odpuzoval však Goc, Dan, Ceretelli. Soc. revolucionáře jsme strkali do jednoho pytle s nar. soc. v Rakousku, kteří byli sverchovaně nesympatičtí ačkoliv ruští eseři byli něco docela jiného. Tam byli sice některé osobnos velmi sympatické, jiní zas - jmenují jen Kerenského a Viktora Černova - buřdili oprávněnou nedůvěru, nehledě k tomu, že nedůvěru způsobovalo také to, že byli stranou nejvíc prolezlou provokatéry a zrádce - viz Gapon, Azef a Se stranami buržoasnými jsme také nesympatisovali, teřbas Pavel Miljukov se zdál velice seriousní politik, trochu jinačí než u nás doma Kramář, ale la to přec jen strana měšťácká, proti kterým jsem byl již od studenstkých let zaujat. A bolševíci? Trockij a Zinovjev byli čva"ňhali a snad ještě dogmatictější než menševíci. Radek stejně takový teoretik. Mužem činu byl Lenin. U toho nám zase vadil způsob, jímž se dostal do Ruska. Já to chápu, že užil příležitosti, věřili, jsme, že nesliboval německé vládě za převoz do Skandinávie, že rozvrátí ruskou armádu, ale fakt byl, že ně,ecká vláda s tím určitě počítala. Chápali jsme, že heslo o okamžitém ukončení války a to be aneksií a kontribucí nažene straně hodně přivrženců, ale my, kteří jsme př

potřebovali, aby bylo Rakousko a Německo co nejdřív sraženy k zemi, my jsme pochopitelně těžce nesly rozval v Rusku, který naše tužby oddaloval. Nebyl to žádný nacionální šovinismus, byla to opravdová touha osvobodit národ z poroby. A pak upřímně řečeno, nevěřili jsme těm nadějím, které právě tato strana šířila, že totiž rakouští a němečtí dělníci provedou ve své zemi stejnou revoluci, svrhnou vládu a nastolí socialismus. Znali jsme snad líp poměry u nás a poměry v Německu jsme poznali podle toho, jak němečtí soudruzi rychle odhlasovali válečné úvěry, ačkoliv se ještě v mírových dobách vychloubali, že každý pokus o vznik výlky zlikvidují hned v počátku svojí vahou. Také výzvy do celého světa "Všem, všem, všem" se neukazovaly reálnými. Také to Lenin později přiznal, když řekl, nabízeli jsme proletariátu celého světa ruku, ale ruka ta zůstala trčet ve vzduchu. Vždyť v prvních dobách počítala i bolševická strana se svatovou revolucí, jinak že se ruská revoluce utopí. Je ovšem pozoruhodné, že, když se přesvědčili, že na světovou revoluci se nemohou spoléhnout, že dovedli vyvinout tolik síly, že svoji revoluci vítězně probojovali. Stejně nám byl nesympatický postoj oficiální strany při jednání v Brest litevském, kde se poddávali nadutému generálu Hoffmannovi. V té věci nám byl sympatičtější celý ten nesympatický Trockij, který raději odešel z Brestu, než by podepsal tak potupný mír. To my ovšem nechápali, že Lenin potřeboval mír za každou cenu, aby se mohlo pokračovati ve vnitřní výstavě Ruska. A pak, také ta věc s Ústavodárným shromážděním také nás rozladila. Byli jsme odchováni z Rakouska jako přívrženci parlamentarismu. Volbami jsme si ověřovali smýšlení lidu. A teď byly volby v Rusku a to do Ústavodárného shromáždění. Výsledek? Ohromné vítězství eserů, jejichž vůdce Viktor Černov říkalo se o něm, že je to "čomnyj čelověk" t. jest člověk, v němž se ani čert nevyzná a nikdo neví, co udělá a nebylo jisto, nebyl-li také konfidentem. Pro nás byly projevem vůle národa. Ale bolševici, kteří volby úplně projeli, byli aktivnější. Přišel do zasedání Sverdlov s rotou námořníků a prostě národní shromáždění rozehnal. To se nám také nijak nelíbilo, třebaže jsme věděli, že parlament bývá obyčejná žvanírna, ale tady šlo o to, dát Rusku ústavu a vést je na prvních krocích svobody. Teď si zřetelně uvědomuji, jaké by to vedení bylo, ale tenkrát působilo to rozehnutí na mne hodně depresivě podobně jak na nás nyní působí události v některých zemích v Africe, kdy po osvobození z koloniálního područí nevědí předáci, politických stran nic jiného než dát se vesele do rvačky mezi sebou. -- Tentokrát jsem zase odběhl od svého tematu, ale to jen proto, abych ukázal, jaké bylo tehdy smýšlení mezi dobrovolníky a proč. Teď se lehkou říká. měli jste být tehdy předvídavější měli jste se vyzout ze svých předsudků, ale rád bych viděl takové karatele v naší tehdejší situaci. Tak, a tím jsem snad úplně skoncoval s otázkami politickými a dál již budu zase kronikářsky zaznamenávat události tykající se v první řadě mne. Je to ovšem těžké, poněvadž všechno je spojeno se vším a chci-li ve svém náčrtku odůvodnit také, proč jsem tak či tak jednal, musím se i zabývat politikou. Ale už dost a půjdeme dále.

V Žitomíru čas pomalu utíkal, jednotvárné denní "zaňatie", večer na chvíli do města a hotovo. Jednou jsme přišli z ovičení a ejhle, u nás ve světlici dva Němci, čistě v německých vojenských mundurech a mluví mezi sebou také německy. Co to má znamenat? Vysvětlilo se to snadno: byli to Elsasáci, kteří se hlásili dobrovolně do boje proti Němcům. Byli na cestě do francouzské armády. Zajímavé bylo, že neuměli vůbec francouzsky. Řekli nám, my se cítíme jako Elsasáci Francouzemi, třebaš jsme národnostně Němci. Nějak se mi to motalo v hlavě, ale vzpomněl jsem na ně několikrát za první republiky, jak by to bylo pěkné, kdyby byli naši Němci řekli, jsme Němci, ale jsme Čechoslováci - toíž po příslušnosti.

Zatím docházely různé zprávy, jen žádné pěkné. Na Ukrajině se ujal ve dení stará reakcionář a kolaborant s Němci hetman Skoropadskij, volal Němce na pomoc proti bolševikům, kteří tehdy byli sice již vytlačeni z Kijeva, ale byli stálou hrozbou pro hetmana. A Němci zahájili pomalu postup na Ukrajinu. To, že je Skoropadskij pozval na pomoc, dávalo jejich postupu jakousi legitimitu. Byly zastaveny dovolené a pomalu se vše chystalo k odchodu z Ukrajiny. Bylo to někdy kolem 20. února, byl jsem ještě s jedním kamarádem na návštěvě v Krosně, to byla ta česká vesnice u Žitomíra, byli jsme u tamějšího kováře a ten nám nabídl kšeft. Tuze potřeboval nějakou ocel - a na nádraží se toho povalují spousty. Tak jsme mu slíbili, že mu dodáme buďto nárazník nebo péra co jsou u kol. Hned večer jsme se vypravili na nádraží a splášili tam jeden nárazník. To bych nebyl nikdy řekl, jak je taková potvora těžká. Inu, je to ocel. Zatáhli jsme to kus za nádraží a pak výstup do strmého břehu. To byla fuška. Vzpomínal jsem na Sisyfa, když nám také nárazník už nahoře sklouzl a sjel dolů. Další pokus dopadl dobře a již jsme se s nárazníkem dotáhli do kasáren a počítali, kolik nám příští večer tato výprava vynesla. Jo, také vynesla, v kasárnách hemžení a kde jste byli? je přísná pohotovost, nikdo se nesmí z kasáren vzdálit, chystáme se na odchod. A tak jsme s těžkým srdcem hodili nárazník do kouta a šli pakovat. Ještě celý příští den byla tato pohotovost a dne 23. II. 1918 jsme vyrazili v pochodovém pořádku. Zatím dorazil do Žitomíra 1. pluk a šel společně s námi, tvořil zadní voj. Šli jsme po hlavní silnici na Kijev, vzdálenost do Kijeva asi 100 verst. To by nebylo ani tak zlé, ale nastalo právě tání a cesta byla kluzká a tím také hodně unavovala. Hned první den dojeli náš zadní voj Němci v obrněném výzvědném autu. Zabili asi dva bratry, ale domů se již z nich také nikdo nevrátil. Ušlo se průměrně asi 20 verst denně a dne 28. února jsme již nocovali ve Svjatošíně těsně u Kijeva. To byla druhá "dačnaja" pro buržuje z Kijeva. Byl tam borový les rozdělený na parcely značně veliké. V každé parcele uprostřed stála vila /dáča/ a parcela byla oplocena, aby bylo zdůrazněno soukromé vlastnictví. Na širokých alejích mezi jednotlivými parcelami bylo elektrické osvětlení, až k dáčné jela tramvaj z Kijeva. Zkrátka, ráj na zemi. Zdravý vzduch, pěkné procházky. Byli jsme ubytováni v těchto dáčách, jejich majitelé byli větší - nou za hranicemi. Najednou v noci alarm - a zrovna u nás. Dáča hořela! To by-

lo rychlé stěhování. A pak teprv, jak se to stalo. Všechno se vysvětlí a tento požár také. Někteří hoši od zásobovacího "zrekvirovali" po cestě takové prostřední /na velikost/ prasátko a to si v noci tajně pekli - jenom že roztopili přílišně pec, vila byla dřevěná a už to bylo. Jsou ale na světě náhody. Jel jsem jednou - mohlo to být tak kolem roku 1925 - z Prahy ze schůze domů. Ve vagoně byl nějaký Rus, emigrant, zaměstnán byl na Podkarpatské Rusi na nějakém státním statku. Bavili jsme se a on se mne ptal, kde jsem se naučil rusky. Tak mu to povídám a on, byl-li jsem ve Svjatošíně. Říkám že jo a že jsem byl ve vile, která shořela. Rus se usmál, natáhl ruku a povídá: "Davaj děňgy" - To mne udivilo, Zač pak? - Nu, ta vila byla moje, povídá Rus. Ale já to chápu, byla to vojenská nutnost. Mně vysvětlili ve štábu české armády, že museli zapálit vilu jako znamení pro postupující částí na levém křídle, aby se nedostaly do německého obklíčení. - Zasmál jsem se a povídám mu, jak to bylo ve skutečnosti. - Nu teď je to již jedno - spokojil se s tím on - teď už stejně vila by mně nepatřila.

Na druhý den, dne 28. února /teď vidím, že jsem udal špatně datum příchodu do Svjatošína, bylo to správně 27. II. /jsme pochodovali přes Kijev po Kreščatiku a litovali těch rozbitých krásných domů, které byly poškozeny dělostřelbou Muravějevovou. Přešli jsme po velikém mostě přes Dněpr a nocovali v Dárnici. Příští den byl nejnamahavější pochod. - cesty dokonale rozmrzlé, ani jsi nemohl boty unést jak byly plny bláta. Chodili jsme tedy raději po březích a vrcháčích, kde byla tráva. Jen že se mně to nevyplatilo. Sjel jsem náramně krásně dolů a natáhl si t. zv. Achillovu šlachu nad patou! S přemáháním a s bolestí jsem se přec jen dostal do denní etapy, do Borispolu. Prý tam bude oddech, už jsme byli za Dněprem a nedalo se soudit, že se Němci poženou nějak příliš rychle do předu. Ráno bylo ohlášeno, že bude lékařská prohlídka, kdo nemůže jít, ať se přihlásí. Tož jsem se došel k lékaři a opravdu byl jsem zařazen do transportu, který pojede vlakem. Ostatní že půjdou ještě nějaký den pěšky až na místo, kde se chystají ešelony. Tak jo, naložili nás dokonce do nějakého přepraveckého vlaku. Byl to vlastně sanitní vlak, byl v něm však štáb rudé gardy, která ustupovala před Němci. Naši se utkali v Kijevě také s Němci v menším boji, byl to hlavně druhý pluk, ale na regulérní boj s Němci jsme se nemohli odvážit bez dobrého výzbroje. Jeli jsme tímto vlakem nedaleko. Na jakási křižovatec - jméno mi vypadlo z paměti, vím jenom, že to bylo nedaleko Gogolova Mirogorodu - nás prostě z vlaku vysypali, že prý zjistili, že Němci nešli za Dněpr tak prý se vrátí štáb do Dárnice. Řekli, obrátili lokomotivu a pryč. Ale teď, co my? Bylo nás asi Dvěstě a teď jsme byli ztraceni v stepi. Tak jsme udělali míting, zvolili si náčalstvo, utvořili komitét, v jehož čelo jsme jednomyslně postavili br. Erbena, unámého sokolského pracovníka a borce, který byl již delší dobu zaměstnán v Rusku jako učitel tělocviku a znal poměry v Rusku líp než kdo jiný. A teď začala plánovitá práce. Nejdříve jsme se ohlédli po prázdných vagoněch. Ty jsme sehnali, nebyly to sice teplušky s dvojitými stěnami, ale toho již nabylo potřebí, byl již začátek března. Pak jsme splašili prkna a nadělali palandy na spaní. Ruské úřady, pokud jaké byly, nám nijak nepřekážely. Ale horší

